

**Disputationvm De Censuris In Communi,
Excommunicatione, Suspensione, & Interdicto, itemque
de Irregularitate, Tomvs Qvintvs**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, Anno Domini M. DC. XVII.

2 Vtrum ex cuplici matrimonio non valido.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94035](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94035)

SECTIO II.

An ex duplici matrimonio, quando non est utrumque validum, aliqua bigamia & irregularitas contrahatur.

I Bigamia interpretatur

Inducit irregularitatem.

2. Sententia.

D Thom. Richard. Soto.

Glossa. Abb. Conari.

C. Nuper, de Bigam.

3. Sententia.

Primo certum est, præter veram bigamiam, dari aliam, quæ interpretatur duplici matrimonio, quæ non fundatur in duplici matrimonio vero, sed in aliqua participatione, vel imitatione illius, quæ à iure consideratur. Hoc constat ex communi sententia Doctorum, & patet iuribus statim tractandis. Secundo est certum, per hanc bigamiam induci irregularitatem; id enim eiusdem iuribus, & communi consensu constat. Imo re ipsa nihil aliud est per hos actus induci bigamiam interpretatam, quam à iure reputari & considerari, ut defectus sufficiens ad inducendam irregularitatem. Unde (ne quaestiones multiplicare necesse sit) idem est quærendum, an in his casibus bigamia interpretatur, vel quædam specialis irregularitas contrahatur.

Solutio ergo explicandum supersedit, in quibus casibus hæc bigamia iure inducitur: & præcipua quaestio est hic proposita, in qua variae sunt sententiae. Prima affirmat, quoties duo sunt matrimonia, unum de iure, id est, validum, aliud de facto, id est, solum externum & invalidum hanc irregularitatem contrahi. Est communis Theologorum in 4. dist. 27. D. Thomas quasi. 3. art. 4. quæst. secunda. Richardus articulo 4. quæstionum tertia. Soto quæstione tertia, articulo primo, conclusionem secundam, & Canonistarum cum Glossa in cap. secundo, de Bigamis, verbo, *In Bigamis*, & Panormitanus cap. Nuper, eodem, & aliis quos refert Covarruvias dicta Clementina prima, part. 2. secundo, numero secundo. Probatur primo ex dicto cap. Nuper, ubi ad contrahendam bigamiam dicitur, sufficere affectum intentionis cum opere subsequuto: in dicto autem casu fuit animus contrahendi secundas nuptias cum exteriori opere subsequuto, scilicet, quoad carnalem copulam. Idem probatur eodem modo ex capitulo ultimo de Bigamis, ubi Glossa id notat. Confirmatur, quia alias, qui contraheret secundas nuptias vivente prima uxore, non fieret irregularis; quod videtur absurdum. Sequela probatur, quia secundum matrimonium non est verum, & de iure, sed tantum de facto: ergo, si hoc non sufficit, non contrahetur bigamia. Minor autem patet, quia maior incontinentia ostenditur in illo duplici matrimonio, maiorque defectus sacramenti committi videtur, quam in his, quæ successivæ sunt.

Secunda sententia distinctione utitur. Duobus enim modis potest matrimonium esse nullum, scilicet ex defectu consensus, vel ex defectu alterius impedimenti aggravantis matrimonium, ut est affinitas vel contanguitas in gradu prohibito, & cetera. Si ergo primum matrimonium fuit nullum ex defectu consensus, non censetur iuxta hanc sententiam sufficere ad bigamiam contrahendam per subsequens matrimonium: secus vero esse quoties interveniente consensu ex parte hominis, aliunde matrimonium non est verum. Ratio huius posterioris partis est eadem quæ superioris opinionis. Ratio autem prioris partis sumitur à contrario sensu ex eisdem textibus: nam ad hanc irregularitatem requiritur saltem affectus intentionis cum opere subsequuto: sed in eo casu non fuit affectus intentionis, quia, ut supponimus, ille non consensit, neque habuit animum contrahendi tale matrimonium: ergo. Et confirmatur, quia licet rebaptizans maneat irregularis, si tamen id faciat sine intentione conferendi secundum baptismum, non incurrit irregu-

Alteritatem. Et similiter, licet hæreticus incurrat excommunicationem, si tamen quis exterius neget idem, non autem mente, non incurrit hæretici penas: ergo similiter in presenti: Denique, ob similem causam Pontifex in capitulo primo de Sponsalibus, in sexto, statuens per sponsalia contrahi impedimentum publicæ honestatis, excipit, *Nisi fuerint sponsalia nulla ex defectu consensus*: ergo pari modo dicendum est in presenti, quamquam enim illud primum renovatum iam sit per Concilium Tridentinum sessionem vigesima quarta, capitulo tertio, de Reformatione matrimonij, in presenti quoad bigamiam nulla correctio, seu renovatio antiqui iuris facta est. Et hanc sententiam tenent aliqui moderni Doctores, Paulus Grisaldus in decisionibus fidei verbo, *Bigamia*. Vivaldus tractatu de irregularitate. nu. 8. Henriquez lib. 12. de impedimento matrimonij cap. 6. nu. 9. Hi enim requirunt intentionem perficiendi matrimonium.

Tertia sententia simpliciter negat in eo casu contrahi bigamiam, aut irregularitatem, quacumque causa, vel impedimento vnum matrimonium fuerit nullum. Pro hac sententia citatur Paulus Burgasius, de Irregularitate. p. 5. tit. de Bigamis, numero nono, quem videre non potui. Citatur etiam Nauarrus in Summa, cap. 27. numero 195, & libro primo Confessorum, titulo de Bigamis, consilium primo: tamen illis locis oppositum plane docet in presenti quaestione, cum Antonio de Butrio, & aliis: tamen in alio casu non multum dissimili negat ibi Nauarrus contrahi irregularitatem, nimirum, quando quis contrahit matrimonium cum vidua, quod in re fuit nullum: tunc enim negat contrahi irregularitatem. Et fundamenta quibus id probat, videntur hanc tertiam sententiam confirmare. Præcipuum autem esse debet, quia bigamia interpretatur non potest admitti, nisi in casibus à iure expressis: sicut nec irregularitas. Est enim eadem ratio, quia in presenti idem sunt, ut dixi: vel quia hæc bigamia solum est ex iuris institutione, ideoque, si iura tantum dicant, eum esse bigamum, qui post primam uxorem mortuam, secundam duxerit, non possumus nos interpretari, etiam illum, vel qui re vera non habuit primam uxorem, sed tantum quandam similitudinem eius, fieri bigamum ex vi talium iurum: quia uxorem simpliciter non est illa, quæ apparet, vel putatur, sed quæ vere existit matrimonio copulata. Maxime, quia in odiosa materia verba sunt restringenda ad omnimodam proprietatem, potius quam extendenda ad similitudinariam, qualis esset illa interpretatur: ergo ubi ipsam non introducit bigamiam interpretatam, nulla esse potest. In presenti autem nullo iure cautum est, quod in eo casu interpretatur bigamia inducatur. Nam si quæ afferuntur, in diverso casu, vel speciali loquuntur. Solutio enim afferri caput ultimum de Bigamis, quod loquitur de bigamia similitudinaria, quæ solum potest sumi argumentum à simili, quod est invalidum. Item citatur caput Nuper, eodem titulo, quod quidem loquitur de hoc duplici matrimonio non tamen generaliter, sed specialiter in Sacerdotibus, propter specialem indecentiam in penam tanti delicti. Et hoc est, quod in eodem textu significatur illis verbis, *Non propter sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis cum opere subsequuto*. Unde confirmatur, nam pena, quæ in aliquo speciali casu imponitur propter delictum exterius attentatum, etiam affectu non sequuto, non est extendenda ultra casum à iure expressum, quia est materia odiosa, & rigorosa, & ideo potius restringenda, sed huiusmodi pena est hæc irregularitas: ergo non est extendenda ultra casum sacrilegij commissi à Presbytero post secundas nuptias: in quo specialiter textus ille loquitur.

Et confirmatur præterea hæc sententia, quia alias sequitur, laicum his contrahentem matrimonium fieri irregularem, etiam si vtrumque fuerit nullum. Consequens autem est absurdum: ergo. Sequela probatur, quia eadem est ratio siue vtrumque matrimonium fuerit nullum, siue alterum tantum, quia in neutro casu est in re ipsa defectus in significatione sacramenti, in veroque autem est affectus cum intentione, & opere subsequuto: supponimus enim in utroque casu copulam interuenire in vtriusque nuptiis. Minor autem probatur ex dicto capite, *Nuper*, ubi idem consequens tanquam inconueniens inferitur. Ratione item probatur: nam vel illa irregularitas contraheretur propter significationem, seu reuerentiam sacramenti, vel in penam talis delicti. Primum dici non potest, quia ubi nullum fuit sacramentum, nullus etiam est defectus in significatione eius. Item, quia alias, qui bona fide contraheret semel, & postea cognito substantiali defectu matrimonij, qui per ignorantiam inculpabilem intercessit, contraheret cum alia, fieret irregularis: quod videtur incredibile, cum ibi nullum verum fundamentum irregularitatis intercedat. Nec etiam videtur dici posse secundum, quia, si duo illa matrimonia successiue fiant, vel intendatur mortua priori coniuge, per se loquendo non includunt culpam: si vero simul fiant viuentis utraque coniuge, aut consideratur ibi irreuerentia, quæ sit sacramento per talem iterationem eius, & propter hoc non est imposita talis irregularitas: cuius signum est, quia, si copula non sequatur, post secundum matrimonium contractum non sequitur irregularitas: vel consideratur delictum quod per talem copulam committitur, quod sine dubio dignum est poenæ, non tamen irregularitatis, quia solum est quidā vagus, vel adulterinus concubitus, qui non solet irregularitatem puniri, alias qui haberet plures concubinas, vel qui haberet concubinam cum legitima vxore, fieret irregularis. Quod tamen non ita est, ut recte notauit Soto dicto artic. 1. ad 1. & Couarruias in dicta Clement. 1. p. 2. n. 5. quia nullo iure talis irregularitas lata est. Quamquam enim in Canon. 16. Apostolorum, & habetur in ca. 1. dist. 33. dicatur, eij, qui post baptismum concubinam habet, non posse fieri clericum; illud vel vsu reuocatum est, ut ait Couarruias, vel certe intelligendum est non ratione delicti, sed ratione infamiae, de qua iam dictum est.

Prima concl. Nihilominus dicendum est primo, eum, qui viuentis prima vxore, scilicet inter contrahit secundas nuptias, fieri irregularem. Ita Diuus Thomas, Richardus, & Soto, & omnes intelligunt autem si cum utraque cōiūmauerit, iuxta regulam positam, quæ semper subintelligenda est, ne illam repetere sit necesse. In hoc sensu videtur loqui 16. Canon Apostolorum, qui sic habet, *Qui post sanctum baptismum duobus coniugis fuerit implicatus non possit esse de numero Sacerdotum*. Nam licet illa verba intelligi possint de duobus coniugis veris, & successiue factis, tamen, cum absolute sint de duobus coniugis, ita sunt indistincte intelligenda, præsertim cum iuxta communem usum simpliciter dicatur duo matrimonia contrahere, qui simul illa contrahit. Et præterea in Canone 18. dicitur, *Qui duas sorores duxit, non potest esse clericus*. In quo casu alterum matrimonium est nullum, siue fiat viuentis coniuge, siue non: ergo à fortiori idem erit quoties duo matrimonia simul contrahuntur, etiam si secundum inualidum sit. Facit etiam capit. *De his*, 31. quæst. 1. quod communiter intelligitur de contrahente simul plures nuptias, & tamen ille vocatur bigamus in ipso Concilio Neocaesariensi, ut supra notauimus. Sed hæc, ut verum fateatur, solui possent. Probatur vero vltius ex dicto cap. *Nuper*, in quo in primis verum non est, Pontificem loqui de solo Presbytero: nam quod ibi ad-

A ducit de Presbytero contrahente nuptias non legales, solum est argumentando, & gratia exempli, non quia de solo Presbytero quæstio propoita esset. Vnde in responsione generaliter dicitur, *Cum huiusmodi clericis, qui, quantum in ipsis est secundas nuptias contraxerunt, & ceter.* Vbi licet Abbas, & alij expofitores intelligant, sermonem esse de clerico in sacris constituto: nam propterea dicitur matrimonium ab illo intentatum, fuisse nullum: tamen Hostiensis numero quarto, dicit, etiam ibi comprehendere clericos in minoribus constitutos, qui secundo contraxerunt cum affine, vel consanguinea, & monachos, quorum matrimonium nullum est ratione voti. Illud ergo non cõfetur specialiter factum in penam talium clericorum, sed simpliciter propter secundas nuptias animo attentatas, cum opere subsequuto, & ita locum habet illa decisio in quocumque contrahente similes nuptias, & ex quocumque capite sint nullæ; atque ita intellexerunt textum hunc omnes expofitores, & consentiunt Theologi. Neque habemus sufficiens fundamentum ad restringendā illam decisionem ad solos clericos, quia nullum est verbum, quo significetur, hoc fieri in specialem poenam clericorum, alioqui quoties Canones de irregularitatibus loquuntur in personis clericorum, non haberent locum in laicis habentibus similes defectus.

Ex hac resolutione infero primo, irregularitatem hanc non contrahi propter culpam, sed propter indecentiam. Ita sentit Ioannes Andreas, quom Abbas sequitur: nec in illo textu est aliquod verbum, quo significetur, illam irregularitatem positam esse in poenam delicti, quamuis Glossa, & Hostiensis ita loquantur; sed fortasse lato modo poenam accipiunt pro quocumque impedimento. Nam verba illa, *propter affectum intentionis cum opere subsequuto*, non necessario includunt culpam, ut per se constat. Dices, Quædam est hæc indecentia, seclusa culpa, cum in eodem textu dicatur, hanc irregularitatem non esse propter sacramenti defectum. Respondeo, non esse propter defectum verum, sed apparentem, & attentatum: in quo interuenit eadem species incontinentiæ. Affert exemplum Panormitanus in capite vnico de Desponsat. impuber. in 6. ubi in §. 1. dicitur. Per matrimonium inter impuberes, quod nullum fuit propter defectum ætatis, publice honestatis impedimentum contrahi; quod non contrahitur propter culpam, sed propter quandam indecentiam: ita in præfenti, quia in publica Ecclesiæ estimatione iste his contrahit exterius matrimonium, effectum bigamiæ participat, licet verus bigamus non sit.

Secundo sequitur, hanc irregularitatem contrahi, etiam si per ignorantiam vtrumque matrimonium bona fide contractum sit. Ita docent iidem auctores contra Archidiaconum in eodem capite. *Nuper*, & in capite vnico de Bigamis, in 6. & in capite. *Cognoscamus*, 34. distin. qui dixit, interueniente ignorantia non contrahi hanc irregularitatem: videtur enim existimasse, propter culpam esse impositam, sed non ita est, ut dixi; sed propter publicam significationem incontinentiæ, & quandam effigiem (ut sic dicam) vel similitudinem defectus sacramenti. Hoc autem supposito, manifestum est, ignorantiam, aut bonam fidem nihil referre ad prædictam excusationem: quia in vniuersum irregularitas, quæ sine peccato contrahi potest, non impeditur propter bonam fidem. Obiici vero potest cap. *Presbyterum*, distin. 28. ubi propter similes nuptias ex ignorantia factas non irregularitas, sed quædam suspensio imponitur, & significatur esse propter delictum, eo quod ignorantia fuerit iuris, & culpabilis. Respondeo primum, textum illum esse ex canonibus Trullanis, qui non habent firmam auctoritatem; maxime quo ad hæc moralia, in quibus multa continent iuxta usum O-

Exponitur.

orientalis Ecclesiæ, quæ in Latina non sunt in usu. Secundo dicitur, forte impedimentum illud ibi positum, esse irregularitatem: nam quod talis presbyter permittatur habere beneficium, non est contra intrinsecam rationem irregularitatis, de qua nunc agimus, & potuit in hoc indulgeri propter ignorantiam, & ne presbyter cogatur mendicare. Tertio addo cum Turrecremata ibi, nuptias non legales non vocari secundas nuptias, sed quasque à Presbytero contractas, omnes enim nullæ sunt, ut ibi dicitur: & propter illas, etiam si essent primæ, imponebatur illa poena.

Ex duplici
matrimon.
quorum u-
num ex quo-
cunque cap-
sit nullum,
incurritur.

Tertio infero, idem esse dicendum, etiam si alterum ex duobus matrimoniis inualidum sit, ex alio capite, præter iterationem vivente coniuge. Ita sentiunt Doctores citati, & probant iura adducta, quæ indifferenter loquuntur. Et ratio est eadem: nam in utroque casu est eadem indecentia, & defectus. Unde etiam sit, idem impedimentum habere locum, siue utrumque matrimonium fiat vivente priore coniuge, siue defuncto: quia, licet in priori casu maior sit indecentia, propter irreverentiam, & gravem culpam: tamen etiam in posteriori invenitur sufficiens ratio impedimenti, qualis esse potest sine culpa, ut explicatum est. Dices, hoc recte procedere quando matrimonium validum antecessit, & postea secundum contractum est: at si è contrario contingat, ut prius matrimonium fuerit nullum, illo dissoluto, nulla est indecentia in secundo matrimonio, neque culpa, per se loquendo. Respondetur, culpam quidem non esse, indecentiam vero esse eandem; quia per accidens est quod validum, vel inualidum antecesserit: quod patet ex alio casu. Nam secundæ nuptiæ contractæ post primum matrimonium validum, & mortua priori vxore, licet aliunde inualidæ sint, sufficiunt ad irregularitatem inducendam: ergo, & è conuerso, etiam si inualidæ antecesserint, & validæ sequantur, idem contrahetur impedimentum, cum ille diversus ordo neque ad indecentiam, neque ad significationem, neque ad culpam quidquam referat. Denique ius nihil distinguit inter plura matrimonia simul, vel successiue, hoc, vel illo ordine facta: ergo nec nos distinguere possumus, cum nulla ratio sufficiens cogat.

10
Quartum
corollarium.

Quarto infero idem impedimentum contrahi, etiam si matrimonium fuerit nullum ex defectu consensus. Quod in primis probo argumento proxime facto, quia ius in hoc etiam ius non distinguit, neque exceptionem habet: nullum etiam gravem autorem inuenio, qui illam adhibuerit: non est ergo nobis liberum illam facere, cum nulla ratio sufficiens cogat. Nam quod ius ait, hanc irregularitatem incurri propter affectum intentionis cum opere subsequuto, non intelligitur de intentione efficiendi verum coniugium, sed de intentione exterius contrahendi, quæ intentio nunquam deesse potest: supponimus enim exteriores nuptias voluntarie, & libere exterius contrahi. Hunc autem esse illius iuris sensum, probatur, quia alias sequeretur contrahere hanc irregularitatem Sacerdotem ex ignorantia contrahentem tales secundas nuptias, non vero, qui scienter, & ex malicia exteriorem illum contractum facit, & consummat, supposito, quod nuper diximus cum communi sententia, eum, qui duxit secundam vxorem, vivente prima, fieri irregularem: nam impossibile est, ut qui secundam ducit, habeat verum consensum, & intentionem efficiendi verum matrimonium, nisi interveniente ignorantia iuris, aut facti, tunc ergo alienum ab omni ratione, & ab omnium opinione est, ut irregularis fiat, qui bona fide, vel per ignorantiam ducit secundam vxorem, non vero qui scienter, & per malitiam. Denique ad illam indecentiam, quam hæc lex considerat, sufficit affectus ad illum exteriorem contractum, cum opere subsequuto: sine causa ergo alius

A consensus postulator. Neque in his rebus argumenta à simili efficacia sunt, quia stādum est dispositioni iuris, præterquam quod nunquam deest aliqua dissimilitudinis ratio. Vt in exemplo illo, quod in contrarium asseratur de baptizante, & iura diversimode loquuntur, & ratio est diversa, quia illa irregularitas introducta fuit in detestationem erroris allerentis, Baptismum post iterari, qui error non fouetur, nisi ab his, qui intentione rebaptizandi id faciunt. Aliud vero exemplum à simili ex capite vnico de Sponsalibus, in sexto, etiam non probat, quia illud impedimentum ex sponsalibus contractum minimum est; & ideo noluerunt iura antiqua, vt oriretur, quando ex defectu voluntatis sunt nulla: & signum huius est, quod nouo iure id extensum est ad omnes casus nullitatis, ut diximus.

Vltimo infero, hanc irregularitatem contrahi, etiam si contingat utrumque matrimonium esse nullum, dummodo in utroque sit idem affectus cum opere subsequuto. Hoc non inuenio tam expressum in antiquis autoribus, illud tamen sentire videtur Richardus, in 4. dist. vig. articulo 4. quæstion. 2. ad pr. putatque inueniri in iure hunc casum; nihil autem citat nisi cap. Nuper. Expresse tenet idem Nauarrus, lib. 1. Consil. tit. de Bigam. consil. 1. & in Summa. ca. 27. nu. 195. Idem indicant Hostiensis, & Panormita, quatenus respondentes ad capit. Sanz, 2. de Clerico coniug. ubi sacerdos nuptias contrahens non dicitur esse irregularis: respondent intelligendum esse, de sacerdote contrahente primas nuptias: in hoc enim significant, si sacerdos, etiam post sacerdotium his nuptias contrahat, fieri irregularem; ad idemque induci potest dictum capit. Nuper, in hunc modum, quia absolute dicit esse irregulares clericos, qui, quantum in ipsis est, secundas mulieres sibi matrimonio maliter conuenerunt. Sed hoc verissime dicitur de clerico, qui post susceptum ordinem sacrum duo matrimonia contraxit: nec Pontifex ibi limitat suum responsum ad clericos, qui ante susceptum ordinem sacrum vxorati fuerunt, & vidui effecti ordinati sunt; sed simpliciter de clericis loquitur. Nec vero obstat quod argumentando Pontifex, tanquam inconueniens inferat, sequi eum, qui nullam vxorem habuit, fore ut bigamum reputandum: nam potius ex hoc argumentandi modo colligimus, vel Pontificem non loqui tantum de clericis, qui ante sacerdotium semel contraxerunt validas nuptias, & iterum post sacerdotium inualidas, sed absolute de quocunque sacerdote bis contrahente, siue valide, siue inualide: vel certe ex vno casu colligere alium. Unde cum postea nihil respondeat ad objectionem, sed absolute, & sine distinctione definiat, plane significat, nullum inconueniens illud esse, quandoquidem ibi non de vera bigamia agitur, sed de effectu simili quoad irregularitatem, propter externam speciem indecentiæ, & defectu significationis, & ostensionis continentiæ. Atque hæc etiam est ratio assertionis: nam qua ratione non postulatur ad hanc irregularitatem, ut utrumque matrimonium validum sit, eadem non est necessarium, ut aliquod sit validum: probatur consequentia, quia hæc irregularitas non est vera bigamia; nam vera, ac propria bigamia requirit duplex matrimonium, ubi ergo vnum matrimonium est inualidum, est tantum bigamia interpretatiua, & à iure considerata: hæc autem etiam reperiatur, ubi utrumque matrimonium est inualidum, & æque à iure consideratur, cum ius indifferenter loquatur. Neque inde inferri potest, ex multiplici concubinato, aut quacunque alia iterata copula illicita, absque matrimonio saltem exteriori, contrahi similem irregularitatem, quia hoc nec à iure consideratum est, neque habet similitudinem rationis, eo quod ibi vel nullum, vel non duplex matrimonium, saltem externum, intercedit. Atque

ex his illationibus satis factum est fundamentis secundæ, & tertiæ sententiæ, & prima sufficienter est confirmata, & declarata.

SECTIO III.

Virum ex vñico matrimonio interdum contrahatur irregularitas bigamie interpretatur.

Conclusio.
Ob vñlem conditionem uxoris etiam virginis in vñico ali quando vñ irregularitas.

Ertum in primis est, ex vñico matrimonio aliquando contrahi irregularitatem, propter conditionem personæ, cum qua contrahitur. Hæc vero conditio interdum non spectat ad bigamiam, sed ad infamiam, vt si quis contrahat cum ancilla scurrili, seu mima, vel scenica, sit irregularis, etiam si illa virgo sit, propter vñlem conditionem personæ, cui similis efficitur, qui cum illa contrahit: & ideo censetur indignus ordinibus, vt Syluester, Nauarrus, & omnes notant, ex Can. 17. Apostolorum, cap. Si quis viduam, 34. dist. vbi Glossa plures rationes huius irregularitatis adducit: certum est autem non pertinere ad bigamiam, sed ad infamiam. Aliquando ergo conditio personæ pertinet ad defectum Sacramenti, in quantum virtute includit duplex matrimonium, vel iudicium continentiam, & tunc censetur infingere alie species bigamie interpretatur, quæ ad tres possunt reuocari. Primo ergo insurgit hæc irregularitas ex matrimonio cum vidua: nam certum est ex huiusmodi matrimonio infingere bigamiam, & irregularitatem, vt statim ex iure prohibetur. Oportet tamen, vt & ipsa prius matrimonium consummauerit, & cum ea secundum consummetur, vt Pelagius Papa declarat in ca. vñ. dist. 34. Magister autem in 4. dist. 27. oppositum sentiens, explicat textum illum de sponsa de futuro: & idem indicat Gratianus in cap. Quid autem, 5. Item si sponsa, 27. quæst. 2. Sed prior sensus est certus, tum ex verbis textus, Mulier ante velata, & quæ iterum velam accipit: hæc enim non dicuntur de sponsa de futuro, tum ex declaratione Innocentii III. in cap. Debitum, de Bigamis, vt supra visum est, tum ex paritate rationis, quia si non intercedit copula, non est defectus significationis, illa vero existente inueniunt: quia Christus virginem Ecclesiam sibi copulauit, & sicut ille est vñicus sponsus, ita illa est vñica illius, neque vnquam fuit alterius.

Hinc vero inferunt aliqui, hanc non esse interpretaturam, sed veram bigamiam, & ita loquitur Rota, tit. de Bigamia, decis. 1. in nouis. Sed hoc est alienum à proprietate verbi, quia ibi maritus vere non contrahit secundas nuptias, sed quia sit vna caro cū femina, participat conditionem eius, & defectum significationis: quod facit ex parte mariti interpretaturam, non veram bigamiam, & ideo iura ita loquuntur, vt hæc distinguunt, cap. Precipimus, dist. 34. nec bigamum, nec qui virginem non est sortitus uxorem, c. Lector, eadem dist. Si viduam acceperit uxorem: & infra Similiter si bigamus fuerit, cap. 3. de Bigamis, & cap. Nisi cum pridem, §. Persona, de Renunciat. Nam in hac verborum distinctione significatio non esse hæc æque veras bigamias, licet per interpretationem iuris æquiparentur quoad irregularitatem, quia ita est consentaneum doctrinæ Apostoli: & institutionibus Ecclesiæ, vt ibidem subiungitur.

Quid si matrimonium cum vidua nullum sit.

Debitatio vero est, si contingat aliquem ducere viduam in uxorem, & matrimonium cum illa nullum esse propter impedimentum irritans interueniens, siue cognitum siue ighoratum, an per tale matrimonium hæc irregularitas contrahatur. In

A quo dubio pars affirmans videtur aperte definita in cap. vñ. de Bigamis, vbi Subdiaconus, qui viduam duxit, irregularis declaratur, etiam si matrimonium cum illa nullum fuerit, propter affectum incontinencie cum opere subsecuto, vt ibidem dicitur. Atque ita hoc expresse affirmat Richardus in 4. dist. 27. art. 4. quæst. 3. non afferat autem dictum textum, sed cap. Nuper, quod in diuersa specie loquitur, vt visum est, idem tenet Couarruias in dicta Relect. part. 1. §. 2. n. 2. dicit esse sententiam communi consensu probatam à Doctoribus Theologis in 4. dist. 27. & Canonistis supra dictum textum, idem tradit Rota, tit. de Bigamia, decis. in nouis.

Nihilominus Nauarrus in cap. 27. num. 195. oppositam tenet sententiam, dicitque Romæ in sacra penitentiaria ita fuit conclusum: idem late lib. 1. cõsil. 1. de Bigamis, vbi duplex affert fundamentum: primum est, quia talis bigamia neque est vera, vt per se patet, neque interpretatur. Quod probat, quia neque ille contrahit cum duabus inualide, neque cum altera valide, & cum altera inualide, neque cum vidua valide: præter has autem, inquit, non sunt plures species bigamie interpretatur. Sed in hac probatione petitur principium: nam opposita sententia supponit ad hanc speciem bigamie interpretaturæ sufficere matrimonium de iure, vel de facto cum vidua: vel certe (quod perinde est) hanc ipsam bigamiam interpretaturam subdistingue dam esse, quia vna est omnino propria in sua specie, in qua ex parte uxoris duplex verum matrimonium intercedit: alia interpretaturæ etiam, sed magis remota, & ficta, in qua matrimonium cum vidua de facto tantum, & non iure intercedit.

Secundum Nauarri fundamentum est, quia irregularitas in tali casu non est in iure expressa, sed alij respondent, satis esse expressam in dicto cap. vñ. Sed contra hoc ipse contendit, ibi non esse sermonem de quocunque inualide contrahente cum vidua sed de Clerico in sacris constituto: nam ibi de Subdiacono sermo est, in quo dicitur resultare bigamia, non interpretaturæ, sed similitudinaria propter votum castitatis, de qua in sectione sequenti. Sed contra hoc est, quia in textu illo nulla habetur ratio prioris matrimonii spiritualis, quantum ad reddendam rationem illius irregularitatis, sed in hoc solo fundatur, quod ille tractandus est tanquam maritus viduæ. Vnde obiicitur secundo, quia illa irregularitas, quæ contrahitur ex duplici matrimonio, vno spirituali, & altero carnali subsecuto, est alterius rationis: & contrahitur etiam per matrimonium cum virgine. Quapropter priorem sententiam retinendam censeo. Cætera vero, quæ in hoc puncto dici poterant, sumenda sunt ex dictis in fine præcedentis sectionis: nam hic casus, & ille æquiparantur. An vero extendi hoc debeat ad matrimonium cum vidua, non iure, sed facto, id est, non relicta ex marito vero, cum quo matrimonium iure contraxit: sed solum de facto, dicam in sequenti puncto.

Secunda species huius bigamie interpretaturæ confurgit ex matrimonio cum corrupta, iuxta cap. Ob maritum, 33. vbi dicitur, Qui vnam uxorem non matrimonium tronom, concubinam habuit, non potest esse Clericus, neque corruptæ etiam ille, qui meretricem in matrimonium assumpsit. Ex quo textu videtur colligi, priorem partem intelligendam esse de illo, qui iam prius habuit concubinam, postea duxit uxorem: quia si ageret de concubina alterius sub altero membro illam comprehenderet. Et ita intellexit Glossa ibi, citatque ca. Curandum, & c. Præcipimus, 34. dist. vbi absolute dicitur, qui feminam non virginem in uxorem duxit ordinandum non esse: qui autem accipit in uxorem priorem concubinam suam, non ducit virginem. Et hanc opinionem secuti sunt Hostiensis, Hu-